

Bakos József

Tükör és árnyék

Kecskés Péter: Duplex XX Divináció

➔ MAMŰ Galéria, Budapest

➔ 2012. június 22.

„Az Élő Szellem mint tiszta tükör, a test csupán por rajta.
A szépséget nem látjuk magunkban, mert e por alatt lapulunk.”

Dzsálad-Din Rumi: Por a tükrön

„A test maga terebély Bodhi-fa
a tudat pedig ragyogó tükör.
Gondosan tisztítsd mindig,
ne hagyd, hogy por lepje.”

Shen-hszü

„Isten meghalt” – mondta Nietzsche.

„Nietzsche meghalt, mondta Isten” – egy WC falfirka tanúsága szerint.

„A művészet meghalt” – mondta a DADA 1916-ban a Cabaret Voltaire-ben. Én meg azt mondom, „az ember halott”, embercentrált művészetével, a humanizmussal együtt, mely csak illusztrációja lehet a humán, sőt általános etológiának. Mert nemcsak halottak, de rosszabb: unalmasak, információ- és tudás-hiányosak. Mert a művészet, ha nem tiszta tükör, tehát tükre a metafizikumnak, pusztán por. Művészet, tudomány, matematika, filozófia fazettái a mondhatatlannak.

KECSKÉS PÉTER
Duplex XX Divináció, MAMŰ Galéria, 2012

Nincs többféle Kultúra, bár kultúrák vannak, de ezek nem fogják túlélni a közeledő rossz időket. Ez adja az apropót, hogy KECSKÉS PÉTER „Tükrei” kapcsán, üvegyöngyjáték módjában, néhány vázlatos összefüggést mutassak fel. Mert a Borges megidézte hereziarkával ellentétben nem mondhatjuk, hogy minden tükör undorító (ámbár az apaságra nézve már igaza lehet) azzal, hogy megsokszorozzák a felesleges létezőket. A tükör lehet elrejtettség a rejtettségben, feledésben, felfénylés a sötétségben, cusanusi speculum, phainomenon teljes jelentésében tekintve: phainein (ragyogni, látszani), az orfikusok Protogonosz Phanésze, a Kozmosz első teremtője, és ez a teremtő-megnyilvánító Fényprincípium él tovább a későbbi istennemzedék vezérének, Zeusznak nevében: Zoé és Phósz, Élet és Fény.

A tükör duális természete eképp a transzgresszus helye is, ahogy Platon barlangjának fala is felfogható ilyen kettős szerepű „tükörnek”: egyszerre árnyshízház, de a fény forrására is utal. Mint kettős, a tükörszimmetria és az általánosabb szimmetriák szimbóluma is. A szimmetriák, melyek azonban nemcsak térbeliek, már a matematikát idézik, a csoportelméletet, sőt az ezeken is túlmenő metaszimmetriákat, mint a dualitások, és diszciplínáikat, a grupoidok elméletét, a kvantum- és nem-kommutatív geometriákat, kategória- és toposz-elméleteket. Az utóbbiakról csak annyit, hogy a matematika legelvonatottabb terepnumát jelentik, és



minden toposz külön (matematikai) Univerzum, saját logikával, nyelvvel, minden toposz mintegy spekuluma saját univerzumának. Az pedig, hogy hozzáfűztük a „matematikai” jelzőt, nem von le realitásukból semmit, ha figyelembe vesszük a matematikai multiverzum(ok) hipotézisét (ennek egyik képviselője Max Tegmark), miszerint nincs is fundamentális szinten más létezés, mint a matematikai struktúrák. Ez alpozná meg a fizika és matematika oly csodás egymásra hangoltságát, és magyarázza, hogy a szimmetriák és töréseik, sérüléseik, a repedt tükrök oly fontos szerepet kaptak a fizikai valóság pincésintjén. Ilyen, többek között, a SUSY (szuperszimmetria) vagy a Mindenség Elmélete rangjára vágyó szuperhúr-elméletekben szintén feltűnő metaszimmetria, egy dualitás, mely a Planck-méretnél lát egy „tükröt”, mely „alatt” újra egy nagyvilág jelenik meg: $R/1/R$, ahol R az Univerzumunk sugara. De talán ontológiai-
lag még érdekesebb a Holografikus Princípium, mely szintén egy dualitást használ, az ún. AdS/CFT-t (AntideSitter/Konformis mezőelmélet), mely szerint az első tag által kifejezett háromdimenziós „valóságunk” csupán vetületek, holografikus tükörkép Világegyetemünk kétdimenziós esemény-horizontja tükréből (ezt írja le a CFT), melybe mintegy beprogramozva, de intrinzikus-inherens dinamikával, egy hologram (Mátrix) a realitás. Mindez rávilágít arra, hogy a magasabb valóság alapjában és alapjánál (Ur- és Ungrund) információs, tudás-természetű, ahol nincs tér és idő, nincs geometria, sőt topológia, hanem absztrakt struktúrák, végül is a bölcsesség egyre érdekesebb vagyis mélységében komplexebb információsződése a sophia perennisnek. És itt pillanthatjuk meg a fentiekkel affin, Kecskés Pétert közvetlenebbül ihlető eszmecsoport némiyikét: Platónnal és barlangjával már találkoztunk, majd jönnek a neoplatonikusok, így Proklosz is, egy sajátos tükör-reflexiós elvvel, mely a léthierarchiában hat, s ez fog megjelenni Areopagita Szent Dénes apofatikus teológiájában, angelológiájában. Ez tér azután vissza a halmazelmélet végtelenjeinek hierarchiájában, mert ha az Abszolútumnak, amit Cantor és utódai nagy Omegának neveznek, a Megismerhetetlennek és Magnum Innominandumnak lenne csak egyetlen olyam attribútuma, „neve”, mely csak Őt illeti, akkor ezzel abszolút megragadhatatlansága sérülne. De éppen ezek miatt az apofatikus teológiákban éppúgy, mint a Mengenlehrében ahhoz, hogy nevezetlen, ismeretlen maradjon, meg kell nevezni, ismerni, de úgy, hogy minden tulajdonságában, nevében alsóbb entitások a hierarchiában – a halmazelméletben bizonyíthatóan végtelen sok ilyen létező – részesedik, reflektálja a tulajdonságokat, neveket. Talán ez is megvilágítja Cantor azon sejtésének mélységét, miszerint a halmazelmélet lehet a teológia jövőbeli, tisztább nyelv-



KECSKÉS PÉTER
Duplex XX Divináció,
MAMŰ Galéria, 2012

vezete. Ma már hozzávonnánk a kategória- és toposzelméletet is.

Azonban Kecskés legfőbb inspirátorai Platón-Aflatun arab és főleg perzsa-iráni követői, akik fentieket az Abszolútumot, a Fények Fényét egyszerre elfedő és felfedő fátylakkal – akár 99000-el – szimbolizálják, létükör hierarchia-párhuzamként. Az iráni fénymetafizika legmélyebb bölcse Shihaboddin Yahya Sohrawardi szintén leír egy kozmikus, de több ontikus esemény-horizontot, tükröt, a mundus imaginalist, Malakutot (álam-i-mithal), az állócsillagok 8. klímáját, ami egy szférikus tükör, ahol több más között Hurqalya teofánikus városa is van, s amely a deus absconditust és revelatust reflektálja alulról és felülről, elfedve-felfedve. Ez a közvetítő állomás a Fények Fényéhez, az igazi Orienshez, mely az Axis Polarisra át, egy magasabb ki-Kelethez, az igazi hajnal fényéhez, amit ennek az iskolának a neve – Ishraq – is jelent. Túl pszichológián, historicitáson, szociumon. De ahhoz, hogy a szellem tükre tökéletes legyen, és a tükörkép és a tükrözött egybeessen – akár csak a kabbalahban az Ayin semmi-mindenét tükrözhesse a lélek-világ –, a léleknek, szellemnek fájdalmas csiszolásra, vándorútra kell lépnie.

Nos, hogy fugánk befejezetlenül is körbe érhesen, még egy tükröt említenem kell, Nicolaus Cusanusét, aki Istent a possess dialektikájával egy végtelen sugarú körrel közelíti, egy Isten, aki – akár csak R/1/R – egyszerre legkisebb és legnagyobb, végtelen. Ezen kör kerülete, „esemény-horizontja” egy végtelen távoli ideális egyenes lesz. De vigyük tovább a gondolatkísérletet a halmazelmélet szellemében és eszközeivel, növeljük a végtelen sugárt a transzfinit ordinálisokkal, ekkor körünk, világunk, „negatívba” fordul és elkezd kontrahálni, azonban itt az origó és a kerület – számunkra – helyet cseréli! Új törvények, új geometria és dinamika lép fel. Rokon struktúrákat a poszteuklidészi geometria is tartalmaz, pl. a projektív és konform tereket. Természetesen mindez szimbólumként fungál. A szimbólum azonban nem allegória, még csak nem is metafora. A szimbólum magasabb közvetítő valóság, ha tetszik, tükör, melynek vagy amelyben árnyékai/árnyékok vagyunk. Szimbólummá pedig akkor válhatunk, ha tökéletes tükrök leszünk. Enélkül csak por, füst és árnyék. Ahogy Hui-neng a Csan 6. Pátriárkája válaszként Shen-hsziu versére mondja:

„Sosem volt Bodhi-fa
S ragyogó tükör sincsen.
Alapvetően semmi sincs,
Igy hogy is lephetné por!”

Vagy ahogy Shabistari a Gulshan-i-Raz-ban írja:
„A világnak nincs léte, csupán látszása,
Kezdetétől végéig csak játék, játék...”

Palotai János

Roma festők „konkrét” expresszionizmusa

Kállai Henrik: *Melléktermék*

📍 Terem Galéria, Budapest

📅 2012. június 4-22.

Sárkány fesztivál

📍 Bódvalenke

📅 2012. június 9-10.

Kortárs roma művészeti gyűjtemény. Állandó tárlat

Kreatív design az elfogadásért. Romani Design Stúdió nemzetközi bemutató

📍 Kugler Art Szalon, Budapest*

📅 2012. június 23.

Hogy a roma művészet hogyan reagál ma a kisebbségi létre, sorsokra, annak megértéséhez tekintsük át az előzményeket. A roma kultúra a 70-es évek elején jelent meg a magyar művészetben. Ekkor jelentkezett a tizenéves Bari Károly cigány nyelvű verseivel, Choli Daróczi József roma fordításával (József Attila költeményei) és Lakatos Menyhért – aki részt vett Kemény István cigány-kutatásában – *Füstös képek* című regényével. Ekkor fedezte fel F. Mihály Ida, az MNG művészettörténésze BALÁZS JÁNOS (1905-1977) verseit, képeit, aki 63 évesen kezdett festeni a salgótarjáni Cigánysoron, és élete utolsó 8 évében több száz festményt készített. Stílusát nem lehetett a naiv parasztfestőkéhez hasonlítani, színei, témái, humora, meseszerű tájai, archaikus víziói eredeti fantázia-világot mutattak. *A Föld teremtése*, a *Hinduk* és a *Nap* című képei arra utalnak, hogy az eredet-legenda is foglalkoztatta.

1979-ben megrendezték az autodidakta cigányfestők tárlatát Kőbányán. Kiderült, sokan vannak, s ekkor vált ismertté például Oláh Jolán, Orsós Teréz, Fenyvesi József, Pongor Beri Károly, aki, hogy ne tévesszék össze a költővel, David Beerire változtatta a nevét. A kiállítás nemcsak koloritálásában volt sokszínű: tájlíra, portré, élet- és álmoképek kerültek a falakra. Háttérben a szeretet igény/hiány, a szegénység, ami szembesítette a nézőt a romantikus cigányképpel, ideológiával. A hivatalos szocialista realizmus mellett végül is elfogadták ezt a másfajta vizualitást, aminek megteremtőjét sokan a „remete” Balázs János belső vízióiban látták.

* A galériát Kőszegi Edit, Surányi András filmrendező és Szuhay Péter néprajzkutató hozta létre a roma művészek támogatására.